

Ki és itt lövészárkot?

Politikai vitákban járhatlan honfitársainknak talán szokatlan, hogy több évtizedes és elszigetelt morgolódás után napjainkban hangos viták, zajos konfliktusok, olykor kicsinyes acsarkodások jellemzik a honi közérzetet. Politikusok és politológusok állítják: négy évtized megnyomorított közéletisége után ez így természetes — és nem megspórolható — velejárója a demokrácia tanulásának.

Az elmúlt években alakult szervezetek közül talán a Fialat Demokraták Szövetsége az egyetlen, amelyet nem gyengítettek széthúzások. Megeshet, hogy éppen a belső demokratikus viták során megfogalmazott politikai elvek és értékek emelték bő esztendő alatt a fiatal lemozgatókat a honi közélet legmarkánsabb szervezetei közé.

Kiküzdik a lét jogát

Talán nem érdektelen megtudakolnunk dr. Kövér Lászlótól, a Fidesz egyik alapítójától, miként vélekednek ők a hirtelen lobbanó konfliktusokról, és mivel magyarázzák ennek okait?

— Nyilvánvalóan a politikai kultúránk fogyatékosságai is szerepet játszanak a mai hangos vitákban, és a — szerencsére ma már — nyilvánosság elé kerülő konfliktusokban. A politikai kulturálatlanság okait még akkor is hiba lenne kizárólag az elmúlt négy évtized politikájában keresni, ha ebben az időszakban nemzedékek egész sora nem élhette meg a demokrácia élményét. A politikai kulturálatlanságnak jóval régebbi hagyományai vannak ebben az országban. De nemcsak erről van szó. Önbecsapás lenne azt gondolni, hogy a viták hevessege csökkenni fog, inkább a konfliktusok éleződésére kell felkészülnünk. Egészen addig tart ez a folyamat, amíg a közelmúltban alakult és az ezután létrejövő szervezetek — jogi és anyagi értelemben egyaránt — kiküzdik maguknak a létezés jogát. Miután ezt a küzdelmet olyan konkrét szervezetekkel kell megvívni, mint az MSZMP, a kormány vagy a Demisz, már csak szokatlanságuk miatt is élesebbek ezek a viták, hiszen független szervezetek viaskodnak a hivatalos intézményrendszer óriásira duzzasztott apparátusával. Ilyen helyzetben demagógiának érkezik minden közös érdekre, meg nemzeti érdekre való hivatkozást mindaddig, amíg a különböző politikai erők között nem teremődnek meg az egyenjogúság feltételei.

— Persze, azért a Fidesz sem mentes a szakításoktól, hiszen hosszas viták után nemrégiben váltott ki a Magyarországi Ifjúsági Szervezetek Országos Tanácsából, e döntés lapunkban megjelent indoklása nagy visszhangot váltott ki a tagszervezetek körében.

— Ahogy a Magyar Nemzetben megjelent, részben e kérdést is érintő interjú, erős ellenérzéseket váltott ki a Fidesz-tagok körében. A MISZOT elnökét ugyanis az sértette, hogy indoklásukban az állt: a MISZOT hatalom a független szervezeteket egy akolba terelő, felülről jövő nyomásra jött létre. Azonban lehet vitakozni, hogy szerencsés volt-e ez a megfogalmazásunk. De nekünk a szűkre szabott nyilvánosság miatt nagyon tömören kell fogalmaznunk, hogy a lapoknál elfogadják egy-egy állásfoglalásunkat. Kijelentésünknek azonban van reális tartalma. 1987-ben vetette fel az akkori népfővezetés a szakkollégiumoknak egy, a kiutánáshoz hasonló szerveződés létrehozását. Akkor ezt elutasították, de tovább élt a népfővezetés ifjúsági bizottság megalakításának gondolata. Elsősorban azért, hogy szervezeti keretet, infrastruktúrát és nyilvánosságot biztosítson a nem hivatalos ifjúsági csoportosulások működéséhez. Az előkészítő bizottságban hatan voltak, zömmel olyanok, akik érdekelték voltunk a Fidesz megszervezésében. Ezt követően több népfővezetés—KISZ felső szintű megbeszélés után derült ki, hogy a KISZ is részt kíván venni az előkészítésben. Sőt, meglepetésünkre azt is megtudhattuk, hogy a KISZ ezt már jóval korábban kitalálta... Így lett a HNF ifjúsági bizottságából MIOT (végül MISZOT). Ezután mi már nem vehettünk részt az előkészítésben, ennek magyarázata úgy szólt, hogy így könnyebb lesz elfogadhatni a Fideszt.

— Senkinek a jó szándékát nem vitatom, meg azt sem — folytatja Kövér László —, hogy voltak erők, amelyek meg akarták gátolni a Fidesz részvételét a MISZOT-ban, de akkor a nyilvánosság előtt el kell mondani, azt is: a politikai centrum küzdelmeiben egy-egy személynek az adhat súlyt, ha egy-egy lobby áll mögötte. Ez lehet az agrárlobby, az ipari lobby vagy éppen az, hogy az autonóm szervezeteket

ellenőrizhető keretek között tudja tartani. Ezért lettünk fontosak egyes politikuskok számára. Aggályainkat azonban egy pillanatra sem titkoltuk, és a belépésünkhöz is elmondtuk: a MISZOT-ot átmeneti intézménynek tartjuk, a demokrácia protézisének tekintjük. Belépésünkhöz sem a belépés melletti, sokkal inkább a kinn maradás elleni érveinket hangoztattuk. Elsősorban azt, hogy hivatalos intézmény részeként, talán több védelmet tudunk nyújtani az akkoriban elég sok zaklatásnak kitett vidéki szervezeteinknek. Akkor a MISZOT jelentett érintkezési fórumot arra, hogy az alakulóban lévő független szervezetekkel legális kapcsolatba kerülhessünk. Az viszont már az első pillanatban kiderült, hogy a MISZOT nem tudja megteremteni az egyenjogúság feltételeit. Ha politikusaink komolyan vették az akkori szövegeket, akkor vajon miért nem jutott a MISZOT-nak költségvetési támogatás? És miért került napirendre, hogy a KISZ „ifjúsági rádiót” kap? Nem azért nem kaptunk költségvetési támogatást, mert a késői megalakulás miatt nem tudtuk befolyásolni a költségvetést, hanem azért, mert Nagy Imre, a KISZ első titkára azt javasolta Németh Miklós miniszterelnöknek: a támogatással várni kell egy ideig, amíg kiderül, hogy a MISZOT léte megfelel-e a politikai céloknak. Azt hiszem, már ekkor ki kellett volna lépünk a MISZOT-ból. Az ÁISH-tól kapott 4,5 millió forintot pedig megalázó alamizsnának tartjuk. Különösen annak ismeretében, hogy tudjuk: csak a többek által kifogásolt VIT-delegáció 26 millió forintot kapott a költségvetésből.

Sohasem titkoltuk

— De más baj is van ezzel a pénzzel. Ez a központi ifjúsági alaphoz származó összeg, amelynek felhasználásához elvileg a KISZ hozzájárulása kellett volna. Erről ugyan a KISZ lemondott, de mi nem szeretnénk olyan látszatot kelteni, mintha az ő jóindulatukon múlna, kapunk-e mi is támogatást. Mi úgy gondoljuk, elvi alapon kell eldönteni és normatív módon meghatározni a támogatások és a jelenleg különböző társadalmi szervezetek kezelésében lévő állami vagyon újraosztását.

— Még annyit a MISZOT-tal való vitánkról — érvel tovább Kövér László —, hogy sértő minden olyan összevetés, amely a Fideszt — állítólag alacsony toleranciaszintűként emlegetve — a KISZ-szel, illetve a Demisz-szel hasonlítja össze. Természetes, hogy mint mindenki, mi is a magunk véleményét tartjuk igaznak, de semmiféle igazságot nem akartunk és nem akarunk kisajátítani magunknak. Ezért kikerjünk magunknak, hogy bennünket bárki is összehasonlítsanak egy olyan szervezettel, amely egy, a másodikat egzisztenciálisan is büntető monolit rendszerben, annak támogatásaként és részeként jött létre, és mind a mai napig élvezze ennek a monopolisztikus hatalomnak az előnyeit. Nem mi ássuk hát a lövészárkokat, hanem mindazok, akik az együttműködés feltételeit megteremtő egyenjogúságot nem hajlandók elismerni. Egyébként nem kívánunk ellenszerveződést létrehozni, együtt akarunk működni minden MISZOT-on belüli és kívüli szervezettel, amelyekkel különféle kérdésekben együtt lehet működni. A MISZOT-tal sem szakadt meg teljesen a kapcsolatunk, bizonyítja ezt az is, hogy a június végén rendezendő országos ifjúsági konferencián magunkra vállaltuk az egyik szekció szervezését.

A hitelvesztés veszélye

— A napokban megkezdődtek a politikai egyeztető tárgyalások, mind többen beszélnek nemzeti megbékélésről, sokan bíznak abban, hogy ez önmagában is csökkenti a konfliktusok számát.

— Eppen ellenkezőleg — feleli Kövér László —, a konfliktusok mindezek ellenére élesedni fognak. Ebben a folyamatban aggasztónak tartom a reformdemagógiát, amelynek szószólói patetikusan megfogalmazásban a nemzeti egységre és a gazdasági kibontakozásra hivatkozva kívánják palástolni a különféle szervezetek között meglévő különbözőségeket. Tudomásul kell venni, hogy nemzeti egység valójában nem volt, nincs és remélhetőleg soha nem lesz, mert az magában hordozza a monolitikus hatalom veszélyét. Ez a jelszó szintjén megfogalmazódó egység azt az érzetet kelti, hogy miközben a fehér asztal mellett megegyezünk, senkinek nem kell megfizetni a kibontakozás árát. Ez illúzió. Akik csakis az egységet hangoztatják, nem merik felvállalni annak kockázatát, hogy az elkövetkezendő 5—10 évben súlyos szociális és társadalmi konfliktusokat kell megoldani. Egység napjainkban abban mutatkozik, hogy ezek a konfliktusok ne erőszakos módon oldódjanak meg. De szembe kell nézni azzal is: vajon érdekük-e a békés átmenet azoknak, akik emiatt a politikai, gazdasági vagy a tudományos, kulturális életben betöltött pozíciójukat veszítik el? Nehéz elhinni, hogy komolyan gondolják ezt az egységet. A kormány nemzeti egységet hirdet 1986 kapcsán, de vajon akkor a koncepciók perek felülvizsgálatára kijelölt bizottság összeállításakor miért nem vette figyelembe a független szervezetek véleményét, miért kellett a vízelépcső ügyében éveig hadakozni a legcsékélyebb eredményért, az ellenzék részéről megfogalmazott tiltakozások ellenére miért kellett elfogadhatni a képviselőkkel az átalakulási törvényt?

— Mindezek ellenére a kormány mind több kérdésben hívja eszmecsereire a független szervezetek képviselőit.

— Ez valóban így van, hiszen a megbékélés örve alatt a helyzetért viselt felelősség egy része is áthárítható az ellenzéki szervezetekre. Nem az a gond, hogy a kormánynak vagy a pártnak nincs elegendő szellemi kapacitása a gondok orvoslására, vagy éppen az ötletek hiányoznak. A gondot abban látom, hogy a kormányzat a szükséges változásokat strukturális okok miatt nem tudja végrehajtani. Hiába veszünk részt bármilyen tanácskozáson, a független szervezeteknek ma nincs semmilyen eszközük az érdemi változások végrehajtására. Ilyen helyzetben pedig a reformdemagógok nyugodtan beismerekthetik a gazdasági kérdésekben elkövetett bűnöket, de nyomban hozzátesszik, hogy az ellenzéknek sem tudnak a bajok orvoslására megoldást ajánlani. Ugyanaz a helyzet állhat elő, mint 1918 után, amikor a demokrácia még azelőtt hitelét veszítette, mielőtt bizonyítani tudta volna életképességét. Ez pedig a rendpártiaknak kedvez, akik megnyilvánulásaikban máris azt sugallják: azóta vannak gondjaink, mióta mindenki csak beszél, ahelyett, hogy dolgozna. És az ma még tisztázatlan, hogy meddig terjed az átalakulásban nem érdekelt csoportok törőképpessége és a hatalma. Egyszerre ugyanis — ahogy én látom — az MSZMP-n belüli, magukat reformernek tekintő csoportosulások csak minőségi túlsúlyban vannak. Nekik van mondanivalójuk. Az MSZMP-n belüli csendes többség a kivárási álláspontjára helyezkedik. Nyilvánvaló, hogy a reformer és a konzervatív szárny között nem lehetséges elvi kompromisszum. Félő, hogy a centrum — éppen azért, mert nincs szilárd elvi bázisa — amennyiben egységes pártot akar, a demokratizálást erőszakosan berekeszteni vágyók élére áll. Ilyen helyzetben pedig a reformszárny bármikor leváltható, és nyomban hitelüket veszítik azok a szervezetek, amelyek idő előtt koalícióra léptek a reformszárnyal.

Császár Nagy László